

Noot bij Arbitragehof 7 juni 2006, Wet tot bescherming van de journalistieke bronnen (Mediaforum 2006-7/8, nr. 26)

Wouter Hins

1. Het Belgische Arbitragehof heeft onder meer de bevoegdheid te beslissen op annulatieberoepen tegen een federale wet. In bovengenoemd arrest gaat het om klachten van drie personen tegen de ‘Wet van 7 april 2005 tot bescherming van de journalistieke bronnen’. Twee verzoekers vonden dat de wet te ver ging in het beschermen van journalisten, ten koste van het recht op eer en goede naam en de privacy. De derde persoon, voorzitter van een plaatselijke afdeling van het Vlaams Belang, vond de wet niet ver genoeg gaan. Zij schrijft af en toe artikelen die worden gepubliceerd in kranten of op het internet en maakt wel eens gebruik van bronnen die anoniem wensen te blijven. Haar klacht is dat artikel 2 van de wet van 7 april 2005 het recht op bronbescherming ten onrechte voorbehoudt aan – kort gezegd – professionele journalisten en redactiemedewerkers. Daarmee zou de wet discriminerend zijn voor gelegenheidspublicisten zoals zij zelf. Alleen deze laatstgenoemde klacht blijkt succes te hebben. Artikel 2 van de wet wordt door het Arbitragehof gedeeltelijk vernietigd, zodat het recht op bescherming van bronnen voortaan toekomt aan ‘eenieder die een rechtstreekse bijdrage levert tot het verzamelen, redigeren, produceren of verspreiden van informatie voor het publiek via een medium’. Daaronder vallen onder meer onbezoldigde ‘bloggers’. De overige klachten worden afgewezen. Er zijn geen extra uitzonderingen op het recht op bronbescherming nodig.

2. Nederland heeft geen wet die het brongeheim omschrijft. Wij laten de afbakening over aan de rechter, die sedert het Goodwin-arrest van het EHRM het recht op bronbescherming als een element van artikel 10 EVRM beschouwt. Zie o.a. HR 10 mei 1996, Van den Biggelaar vs. Dohmen en Langenberg, NJ 1996, 578 en Mediaforum 1996-6, p. B89-B92. Een initiatief-wetsvoorstel van Jurgens, dat nog vóór het Goodwin-arrest aanhangig was gemaakt, werd in 2005 ingetrokken. Zowel voor het Belgische systeem als voor het Nederlandse systeem is wat te zeggen. Voordeel van een jurisprudentiële bescherming is de flexibiliteit. De rechter kan met alle bijzonderheden van het concrete geval rekening houden als hij nagaat of een beperking noodzakelijk is in een democratische samenleving. In zijn recente boek ‘Vrijheid van nieuwsgaring’ (Boom Juridische Uitgevers, Den Haag: 2006, p. 159-161) benadrukt Gerard Schuijt dit voordeel nog eens. De charme van een wettelijke regeling is echter dat je niet op het Europese minimum hoeft te gaan zitten. De wet kan royaler zijn dan artikel 10 EVRM voorschrijft, zolang andere grondrechten niet in de knel komen. Bovendien is de rechtszekerheid erbij gebaat. Oporingsambtenaren en AIVD-medewerkers zullen meer houvast vinden in een wettelijke regeling dan in een jurisprudentiebundel.

3. Waarom is de uitspraak van het Arbitragehof ook interessant voor Nederland? Rechters die aan de hand van artikel 10 EVRM moeten oordelen over een inbeslagneming, huiszoeking of afluisteroperatie, worden met dezelfde vragen geconfronteerd als het Arbitragehof. Welke personen hebben het recht op

bronbescherming? Voor welke publicaties kan het worden ingeroepen? Welke belangen kunnen rechtvaardigen dat een uitzondering wordt gemaakt? Onze zuiderburen kiezen bij elk van deze vragen ten voordele van het recht op bronbescherming. De wetgever mocht de uitzonderingen op het brongeheim zeer restrictief houden. Alleen een uitzondering om ernstige misdrijven te voorkomen, niet om achteraf daders te kunnen identificeren. Alleen een uitzondering bij misdrijven tegen de lichamelijke integriteit, niet bij aantasting van eer en goede naam, privacy e.d.. Natuurlijk is de Nederlandse rechter niet verplicht de keuzes van de Belgische wetgever klakkeloos te volgen. De wet van 7 april 2005 geeft wel een nuttige suggestie omtrent het wegen van de prioriteiten. Het afluisteren van twee Telegraaf-journalisten door de AIVD kan eerder door de beugel wanneer dat kan helpen een geplande terroristische aanslag te voorkomen dan wanneer het bedoeld is de identiteit van een intern lek te achterhalen.

4. Kort geleden, op 26 mei 2006, deed het Court of Appeal of the State of California, een uitspraak die vergelijkbaar is met die van het Arbitragehof. De uitspraak is publiceerd op de website van de Electronic Frontier Foundation www.eff.org. In een civiele procedure probeert het computerbedrijf Apple te achterhalen wie bedrijfsgeheimen heeft gelekt naar drie webloggers, te weten Jason O'Grady, Kaspar Jade en Monish Bhatia. Een lagere rechter had geoordeeld dat de email provider van O'Grady verplicht kon worden inzage te geven in de correspondentie van deze weblogger, zodat het lek binnen Apple boven water kon worden gehaald. Tegen dit oordeel zijn O'Grady en de anderen met succes in beroep gekomen. Over de vraag of een weblogger recht heeft op bronbescherming overwoog het Court of Appeal als volgt:

'We agree (..) that petitioners are reporters, editors, or publishers entitled to the protections of the constitutional privilege. If their activities and social function differ at all from those of traditional print and broadcast journalists, the distinctions are minute, subtle, and constitutionally immaterial'.